

El català i els joves: propostes de política lingüística del Consell Social de la Llengua Catalana¹

*Catalan and young people: language policy proposals of the social
council for the Catalan language²*

Albert BASTARDAS I BOADA

Departament de Lingüística General. Grup de Complexitat, Comunicació
i Sociolingüística. CUSC (Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació).
Universitat de Barcelona

Data de recepció: 21 de desembre de 2011

Data d'acceptació: 18 de gener de 2012

RESUM

Segons els estudis existents, en general, els joves són la franja més capacitada per utilitzar el català en tots els àmbits i contextos, però, en conjunt, són els que menys el fan servir. En l'àmbit metropolità, on resideix la majoria de la població de Catalunya, l'ús del català per part dels joves és encara més baix. Alhora, se sap que l'assoliment de la competència de l'expressió oral en català al final del primer cicle de l'ESO no és pas general, per la qual cosa tot sembla indicar que el model escolar actual no té gaire influència en els usos lingüístics més individualitzats. En el marc d'aquesta situació, el Govern de la Generalitat de Catalunya va encarregar al Consell Social de la Llengua Catalana un informe sobre les possibles mesures a prendre per tal d'intervenir-hi i potenciar més l'ús de la llengua. Les conclusions del Consell assenyalen que caldria actuar preferentment sobre els hàbits d'ús intergrupals i socials a través de la formació sociolingüística dels mestres i professors en general, i tot transformant els centres escolars que ho necessitin per la seva composició demolingüística en institucions molt conscients del seu paper en el desenvolupament eficaç d'una L2 (llengua segona). Igualment, es recomana que les polítiques lingüístiques no ignorin el pla cognitivoemotiu dels individus i que s'acompanyin de discursos legitimadors integradors. Per tal d'augmentar la percepció d'utilitat i funcionalitat del català, és imprescindible aconseguir que es converteixi en la llengua laboral més habitual, fet pel qual la intervenció sobre el món socioeconòmic té la màxima importància. En

---

CORRESPONDÈNCIA: Albert Bastardas i Boada. Departament de Lingüística General. Grup de Complexitat, Comunicació i Sociolingüística. Centre Universitari de Sociolingüística i Comunicació, Universitat de Barcelona. Gran Via de les Corts Catalanes, 585. 08007 Barcelona. Tel.: 934 035 657. Fax: 933 189 822. A/e: albertbastardas@ub.edu.

1. Resum de la intervenció de l'autor a les jornades «El català *mola*? Competències, representacions i usos de la llengua en l'àmbit juvenil», celebrades a Tarragona l'11/12.XI.2010.

2. *Summary of the author's presentation at the symposium El català mola? Competències, representacions i usos de la llengua en l'àmbit juvenil, held in Tarragona on 11-12 November 2010.*

paral·lel, el Govern ha de procurar incidir en tot l'àmbit ludicomediatíic juvenil, ja que és una generació plenament integrada en aquest univers tecnològic.

PARAULES CLAU: política lingüística, llengua catalana, joventut.

ABSTRACT

In general terms, according to different studies, young people are the most qualified to use Catalan in all spheres and contexts but they are also, on the whole, the social group that uses this language the least. In metropolitan areas, where the majority of Catalonia's population lives, the use of Catalan by young people is even lower. It is likewise known that the achievement of competence in oral expression in Catalan by the end of the first cycle of compulsory secondary education is not a generalised phenomenon.

Everything seems to indicate, therefore, that the current school model has little influence on the most individualised language uses. In this context, the Catalan Government commissioned the Social Council for the Catalan Language to prepare a report on possible measures to strengthen the use of the language. The Council's conclusions state that action should be taken with priority on the habits of intergroup and social use through the sociolinguistic training of primary and secondary school teachers. Furthermore, schools with a complex demolinguisic composition should become acutely aware of their role in the effective development of an L2 or second language.

Likewise, the Council recommends that language policies should not ignore the cognitive-emotional functioning of individuals and that these policies should be accompanied by integrative legitimating discourses. In order to increase the perception of usefulness and functionality of the Catalan language, it is crucial to see that it becomes the most common language at the workplace, to which end the intervention on the socioeconomic sphere is of maximum importance. At the same time the Government should seek to influence the recreational and media sphere of children and young people as a whole, since today's generations are fully integrated into the world of technology.

KEY WORDS: language policy, Catalan language, youth.

1. INTRODUCCIÓ

Asol·licitud del plenari del Consell Social de la Llengua Catalana, a començaments de l'any 2008 es va constituir una ponència, que vaig tenir l'honor de presidir, encarregada d'elaborar una proposta de recomanacions al Govern pel que fa a polítiques de foment del català entre la joventut de Catalunya. La ponència, constituïda per membres del Consell Social representants de diverses entitats,³

---

3. La ponència va quedar constituïda, a més de pel president, per Santiago J. Castellà i Surribas, Lluís Gendrau i Julià, M. Bruguers Jardí i Anguera, Maria Mora i Radó, Jordi Roig i Bonet, i Agnès Russiñol i Amat. Podeu veure els detalls de les sessions de treball, i també els documents presentats, a l'informe final *Recomanacions al Govern de la Generalitat de Catalunya pel que fa a polítiques de foment del català entre la*

va dur a terme els seus treballs entre abril i juliol de 2008, amb la participació d'experts i de representants de diversos sectors i organismes que hi van aportar contribucions molt importants. Posteriorment, tingué lloc la síntesi dels treballs i la redacció de l'informe final, el qual, presentat al ple del Consell Social, va ser aprovat en la sessió plenària del 25 de març de 2009 i a continuació va ser elevat als departaments corresponents del Govern.

En el text que segueix justifico l'enfocament de l'informe i explico i resumeixo, a grans trets, el document aprovat pel Consell Social, tot ampliant-ne i comentant-ne els aspectes més importants des d'un punt de vista personal.

2. ELS ENFOCAMENTS DE PARTIDA

Per tal de proposar unes bases comunes que permetessin posar d'acord el col·lectiu de persones que, procedents de distints camps, havien de portar endavant el projecte, i a fi de poder consensuar els trets generals i els conceptes fonamentals de la representació que sostindríem sobre la realitat a la qual ens volíem referir, vaig proposar alguns punts que poguessin facilitar el curs dels treballs. Les idees inicials més fonamentals les resumeixo a continuació.

Heterogeneïtat dels joves

El terme *joventut* —quantificat com la població entre 15-29 [35] anys— podia ser massa ampli per al nostre objecte d'estudi, ja que recobreix un temps massa llarg si tenim en compte els fenòmens que experimenta l'ésser humà en aquesta etapa. Calia, doncs, distingir subedats i/o subetapes, ja que els individus poden viure de manera molt diferent la realitat si es troben, per exemple, encara en l'etapa adolescent, o bé ja s'han aparellat i fins i tot si tenen ja fills. Igualment, els «joves» poden presentar característiques diferenciades segons les tipologies socio(demo)lingüístiques de procedència i/o de residència, de classe o estatus socioeconòmic, de configuració identitària i ideològica, etc.

Els contextos i les ments

No es poden entendre —ni intentar influir-hi— els comportaments, competències i representacions sociolingüístics dels individus si no tenim en compte els contextos socials, generals i particulars, en què desenvolupen la seva vida. Calia, per tant, que

---

joventut, disponible en línia a <<http://www20.gencat.cat/docs/Llengcat/Documents/SPL/Arxius/recomanacionsCSLC2009.pdf>>. S'ha publicat, també, un resum extens de les propostes a: A. BASTARDAS, I. GENOVÉS i J. SOLÉ CAMARDONS (2009), «Per una política lingüística per als joves», *Llengua i Ús*, núm. 45, p. 3-11. Disponible en línia a <http://www6.gencat.net/llengcat/liu/45_11.pdf>.

preguéssim una perspectiva «socioecològica», ja que el pla lingüístic pot ser molt influït per altres factors precisament extralingüístics, que són els que al capdavant acaben decidint les evolucions sociolingüístiques. Igualment calia partir del fet que tota la realitat social és finalment interpretada —i viscuda també emotivament— per l'individu en el seu procés mental, i a partir de les seves necessitats i desitjos.

Polítiques i prioritzacions

La ponència havia de tenir clar des del principi que el resultat final dels nostres treballs, més que no pas l'elucubració estrictament academicista, havia de ser la proposta d'accions precises per part de les instàncies governamentals catalanes. Calia, per tant, tenir en compte que no podríem abraçar la totalitat dels elements de la realitat, sinó que caldria indicar a les autoritats quins sectors haurien de ser els prioritaris de la seva actuació. La ponència havia de reflexionar sobre això i decidir quines haurien de ser les línies més importants de l'actuació glotopolítica. Calia, també, evitar la tendència simplificadora de pensar els joves massa exclusivament en termes «lúdics» i d'entreteniment, que ens duu a fixar l'atenció, bàsicament, en els àmbits més lligats en aquests aspectes, tot oblidant-nos que la determinació fonamental dels comportaments lingüístics rau més en els aspectes demosociolingüístics, en els educatius i —molt important— en els laborals. Els joves, doncs, no només es diverteixen, sinó que, com la resta de la societat, conviuen entre ells i amb altres persones adultes, estudien i/o treballen, i tenen projectes vitals concrets. Calia encertar bé en la prioritització dels àmbits d'acció, ja que els recursos no són pas infinits i calia reconèixer els límits de les actuacions possibles en un món cada vegada més ple d'influències «globals», que s'escapen dels poders «locals» dels distints grups humans.

Les influències socials generals

D'altra banda, els joves, tot i les seves idiosincràsies com a segment en desenvolupament, viuen plenament inserits en la societat més general, i poden rebre'n influències importants i ser força determinats per aquella. Vol dir això que també ells, molt probablement, experimenten i han experimentat la influència dels hàbits i representacions lingüístics de la societat «adulta». És clar, doncs, que molts dels problemes sociolingüístics que podríem identificar en els segments juvenils no eren pas exclusius seus, sinó que seguien pautes establertes i majoritàries en la societat en conjunt. La diferència, però, era que mentre la resta «adulta» de la societat podíem considerar-la de més difícil transformació, en els joves, en canvi, semblaria poder-hi haver més camp per poder intervenir amb possibilitats de (cert) èxit. A més, l'actuació sobre els joves —i, és clar, infants— semblaria l'única possibilitat de canvi sociolingüístic de cara a afaïonar un futur en què el català pogués ser més habitualment usat com a llengua habitual de comunicació social general a Catalunya. Calia, per tant,

concebre el comportament lingüístic com a *auto-co*-determinat i, tot i la seva complexitat, com a susceptible d'intervenció, a condició que s'encertessin les vies d'actuació i no hi hagués altres factors socials que influïssin fortament en direcció contrària a la cercada.

3. LES PROBLEMÀTIQUES IDENTIFICADES (QUÈ NO VA BÉ?)

Arribar a proposar actuacions precises i prioritzades demanava, certament, aclarir-nos sobre el que consideràvem «problemàtic» de la situació actual en relació amb com voldríem idealment que fos —sempre atenent-nos, però, als límits que la realitat imposa. Què era, doncs, el que ens preocupava de la situació sociolingüística dels joves catalans. Atenent-nos al document-síntesi elaborat pel Servei d'Informació, Difusió i Estudis de la Secretaria de Política Lingüística (SIDE),⁴ vam establir, a títol indicatiu, que algunes de les problemàtiques principalment identificades eren:

a) que els joves «són la franja més capacitada per utilitzar el català en tots els àmbits i contextos, i són *els que menys la fan servir*» (p. 4). Per exemple, s'observa que «sobre l'ús del català fora de la llar, [...] excepte en el cas de amb els companys de feina, la població d'entre 15 i 29 anys també fa servir menys la llengua que el conjunt de la població» (p. 5);

b) que en l'àmbit *metropolità*, on resideix la majoria de la població de Catalunya i amb forta influència donada la seva centralitat i «capitalitat», l'ús del català per part dels joves és molt més baix i *clarament minoritari* (26%) que en el conjunt;

c) que en el cas del *consum mediàtic, ludicoelectrònic i en el de la premsa*, el català és clarament també minoritari respecte del del castellà (p. 7);

d) que en els *encontres socials* «la tendència és usar el castellà en el primer moment de contacte i amb els castellanoparlants», ja que «el desig de prioritzar la comunicació fàcil i la convivència per sobre de l'idioma s'imposa la majoria de vegades», cosa que afavoreix l'ús del castellà en detriment del català, ja que en el primer cas «es dona per descomptat que *l'entén tothom*» (p. 8);

e) que el percentatge de l'assoliment de la *competència* de l'expressió oral al final del primer cicle de l'ESO no és pas general (65%), com tampoc no ho és l'expressió escrita (50%) (p. 3);

f) que «el *model escolar* ha tingut poc pes en els usos lingüístics més *individualitzats*», ja que «la competència lingüística que s'adquireix a l'escola i la competència necessària per tal d'utilitzar una llengua amb normalitat a la vida quotidiana no es corresponen», i que «fora de les activitats més dirigides, els infants i joves caste-

4. La ponència va comptar, com a base de partida, amb un document de síntesi de les dades disponibles en aquell moment elaborat pel SIDE esmentat i, en especial, per Joan Solé i Camardons, el qual també va assistir tècnicament la ponència de manera continuada, amb la participació temporal, també, d'Ignasi Genovès.

llanoparlants inicials continuen instal·lats en la seva llengua familiar, i els catalanoparlants continuen tenint més tendència a passar-se al castellà» (p. 9);

g) que «el *català* és sovint associat a una imatge de correcció social» i tendeix a ser vist com «una llengua *institucional, estereotipada i encotillada*», sobretot pels individus de llengua inicial castellana (p. 8 i 14);

h) que «entre bona part dels *adolescents castellanoparlants* [...] que no conviuen quotidianament amb adolescents catalanoparlants, el català és una llengua que més aviat pot generar *cert rebuig* per les associacions subjacents que s'hi fan» (p. 14).

4. LES CAUSES (PER QUÈ?)

La configuració demosociolingüística dels joves actuals

Un dels factors fonamentals que cal prendre en consideració per començar a entendre el baix ús del català entre els joves actualment residents a Catalunya —i, en especial, a les àrees metropolitanes— és els distints orígens de les poblacions, i, per tant, també les diferències existents en les seves llengües inicials. Cal tenir molt clara la necessitat de diferenciar entre l'abandonament lingüístic intragrupal —la «substitució lingüística» clàssica— i el fet de la presència de noves poblacions de llengua inicial distinta, que són fenòmens diferents però que poden provocar efectes estadístics semblants i que poden induir a confusió. No ens podem escapar, doncs, d'haver d'analitzar la situació sociolingüística actual distingint bé entre els diferents grups de llengua inicial, tal com ja va recomanar Uriel Weinreich en el seu dia.

A causa de les grans migracions del segle passat i de les més recents, en conjunt, el castellà ha passat per davant del català com a llengua de les famílies. Això, però, no vol pas dir que la població d'origen catalanoparlant hagi abandonat a Catalunya l'ús habitual de la seva llengua ni que no hi hagi població d'altres orígens que adopti el català com a llengua habitual i dels seus fills. El que passa és que les estadístiques reflecteixen els canvis en el conjunt de la població resident, que ha estat extraordinàriament modificada per aquests massius desplaçaments.

Les dades de què disposàvem a l'inici de la ponència, provinents de l'EULC 2003⁵ sobre la població de quinze i més anys a Catalunya, es podien resumir —arrodonint-les— en aquestes:

- L1 (inicial):
  - 40 % L1 català (CT)
  - 53 % L1 castellà (CST)
  - 3 % CT/CST
  - 3 % Altres

5. *Estadística d'usos lingüístics a Catalunya 2003*, realitzada conjuntament per la Secretaria de Política Lingüística i l'Idescat.

— «Quina és la teva llengua?»

49% CT

44% CST

5% CT/CST

2% Altres

— Usos a la feina i al lloc d'estudis:

33% CT principalment

41% CST principalment

25% CT/CST

A més, l'evolució d'una situació com aquesta pot portar a resultats distints segons diversos factors, i, entre ells, la taxa de natalitat de cada un dels grups lingüístics presents. Una situació pot començar amb unes determinades proporcions i, sense que hi hagi noves migracions, per exemple, aquelles es poden anar modificant si el nombre de nous individus que produeix cada grup lingüístic és asimètric. Si, posem per cas, els immigrants tenen més fills que no pas els autòctons, els volums inicials de cada un dels grups es poden anar modificant i, per tant, també els volums d'ús de cada una de les llengües en el conjunt estadístic. Podrà augmentar l'ús de la llengua del grup demogràficament més actiu, i podrà disminuir —en termes relatius— el de l'idioma del grup menys actiu. Molt probablement aquest és un factor que, entre d'altres, podria explicar els percentatges de disminució d'ús del català entre el jovent de les àrees metropolitanes. I encara n'hi ha un altre: a conseqüència de la minorització demolingüística del grup catalanòfon en aquestes zones, pot passar perfectament que alguns dels seus membres, immersos en escoles i grups socials molt majoritàriament castellanoparlants, renunciïn a l'ús del català en aquests àmbits i usin habitualment el castellà a l'exterior de la família. A la inversa, també algunes persones d'origen castellanoparlant poden decidir, en contextos socials de predomini catalanoparlant, d'usar més la seva llengua segona que no pas la inicial.

Competències i comportaments sociolingüístics

Sobre aquesta diversa configuració sociolingüística de la Catalunya actual, augmentada encara més pels nous moviments migratoris, s'hi projecta una política lingüística escolar que, tot prioritant l'ús del català com a llengua vehicular —en especial en l'ensenyament primari—, cerca de bilingüitzar de manera efectiva els infants —la majoria ja nascuts a Catalunya— d'origen no catalanoparlant. El fet, però, que a l'escola els individus de llengua inicial no catalana puguin aprendre i fer servir el català com a idioma formal d'escolarització no significa que de manera automàtica hagin d'adoptar aquesta llengua per a altres usos socials, especialment els informals i quotidians. Aquests, sobretot en els casos de gran concentració de població de la mateixa llengua inicial, tendiran a continuar essent realitzats per l'idioma d'origen d'aquestes persones.

Això només canvia en les situacions en què les proporcions demolingüístiques són molt favorables al conjunt receptor i/o en aquelles en què és molt clara la pressió social, política i econòmica a favor de l'adopció de la llengua de la societat d'acollida, factors que ara com ara es donen en poca intensitat a la Catalunya contemporània.

En l'estrat adolescent-juvenil en concret, segons les dades del Consell Superior d'Avaluació del Sistema Educatiu, publicades el 2008,⁶ referents als alumnes de 4t d'ESO, les dades —també arrodonides— són aquestes:

- Van parlar a casa només o sobretot CT: 40 %
- Van parlar a casa només o sobretot CST: 43 %
- Van parlar a casa CT/CST: 14 %
- Van parlar a casa Altres: 3 %

- Quina és la teva llengua?
  - 36 % CT
  - 34 % CST
  - 28 % CT/CST

- Comportament lingüístic autoadscrit:
  - 34 % parlen només o més en català
  - 42 % parlen només o més en castellà
  - 25 % parlen igual en català i en castellà

- A quin d'aquests subgrups voldries pertànyer:
  - 40 % als que parlen igual en català i en castellà
  - 32 % als que parlen només o més en català
  - 23 % als que parlen només o més en castellà

Fixem-nos que l'evolució sociolingüística, tot i que el nombre d'individus que declaren usar només o principalment el català és més baix que els que declaren el castellà, sembla portar cap a un creixement dels que diuen que usen tant el català com el castellà, la qual cosa indicaria un augment, tot i que no pas total, de la bilingüització efectiva dels individus de L1 no CT. Una altra cosa és saber en quines funcions i en quin grau aquestes persones reparteixen els usos de les seves llengües. També crec que és important destacar les respostes que donen a la pregunta sobre a quin dels subgrups de comportament lingüístic voldrien pertànyer. En aquest sentit, només un 23 % es voldria quedar parlant només en castellà. Tot i que, en conjunt, aquest resultat pot ser vist com a no completament satisfactori, sembla, però, que hi ha una part important d'aquests joves d'origen no catalanoparlant que estaria disposada a augmentar el seu ús del català respecte del del seu nivell actual.

6. CONSELL SUPERIOR D'AVALUACIÓ DEL SISTEMA EDUCATIU (2008), *Estudi sociodemogràfic i lingüístic de l'alumnat de 4t d'ESO de Catalunya*, Barcelona, Generalitat de Catalunya.

Com sabem, un dels problemes amb què ens trobem en aquest cas, i que pot dificultar de dur a la pràctica aquest augment desitjat d'ús del català, és l'hàbit dels individus de llengua primera catalana d'usar el castellà de manera immediata amb aquells interlocutors que els parlen o responen en aquest idioma, o bé que són simplement percebuts com a no catalanoparlants per raó d'algun element que els acompanya, com ara la fesomia, el color de la pell, la professió que exerceixen, el lloc on es troben, l'accent que els noten en parlar, etc. Es tracta, doncs, d'una imitació del comportament ja existent i que es va establir en les èpoques inicials del contacte amb la població castellanòfona, quan aquesta encara podia no tenir competències suficients en català. Ara, però, el cas ja no es dona —si de cas només minoritàriament en població arribada recentment— i la comprensió del català és molt generalitzada, i, entre els joves, també la competència —si més no potencial— per poder parlar-lo.

Aquest hàbit té com a efecte clar el de dificultar la pràctica conversacional del català per part de tots aquells que no el tenen com a llengua inicial, atenent al fet que si ja s'adapta un, no cal que s'adapti l'altre, ja que la tendència majoritària és a convergir lingüísticament. Això certament pot disminuir la motivació per fer l'esforç de practicar el català, i de retruc pot augmentar la percepció d'inutilitat i prescindibilitat d'aquesta llengua. Si ni la mateixa població d'origen no prefereix el català per conversar, per quins set sous l'han de parlar les altres poblacions d'origen immigrant? La qüestió és completament crucial i s'ha de portar el problema a la consciència dels joves, per fer-los veure els efectes evolutius «cecs» del seu comportament actual.

5. LES PROPOSTES D'ACTUACIÓ (QUÈ S'HI POT FER?)

A partir d'aquí, passo a resumir i també a justificar les propostes que recull el document aprovat pel Consell Social de la Llengua Catalana. La ponència va identificar sis àrees prioritàries d'actuació, per a les quals es van proposar objectius fonamentals i determinades mesures específiques. Incloc directament, sense distingir-los, alguns fragments directes del document, ja que així es recull més fidelment el parer de la ponència i del ple del Consell.

El canvi dels hàbits lingüístics intergrupals dels joves de llengua inicial catalana (L1 CT)

La instauració inicial de l'hàbit

El document del Consell considera prioritària l'actuació damunt dels comportaments lingüístics intergrupals dels joves de llengua inicial catalana, ja que es constata encara un alt ús innecessari del castellà en les converses amb els joves d'origen familiar no catalanoparlant. És a dir, sembla que l'hàbit de no usar el català amb persones percebudes —perquè se sap o s'imagina— que no tenen el català com a L1 es repro-

dueix intergeneracionalment d'una manera important. Això sembla afectar tant els adults —que sembla que no siguin conscients del pas pel sistema educatiu català de tots els infants i joves— com els joves que, malgrat trobar-se i conèixer-se en un àmbit escolar en què el català és predominant com a llengua vehicular, poden tendir a no usar-lo o a usar-lo menys en les comunicacions individualitzades, entre iguals.

Així, el document considera que el canvi dels hàbits d'ús dels adolescents i joves actuals ha de ser considerat com a matèria urgent de reflexió i d'intervenció, ja que no només dificulten la imprescindible pràctica de la llengua, sinó que determinen diàriament en milers de casos que sigui finalment el castellà i no pas el català l'idioma que ocupi la funció intergrup a Catalunya.

Certament, una de les observacions sociolingüístiques més freqüents és la gran persistència que acostuma a tenir l'ús lingüístic que emergeix en els inicis de les relacions interpersonals. Si dues persones es coneixen parlant en una de les llengües presents en la societat, i ja s'acostumen quotidianament a utilitzar aquest codi, el canvi posterior cap a usar l'altra pot no ser gens fàcil. És per això, que cal posar molta atenció en les tries lingüístiques dels individus al començament dels seus encontres, tot afavorint i estimulant contextualment que siguin en català. Al contrari, més tard el canvi ja pot costar molt més o ser impossible.

El Consell creu que una de les possibles accions més eficaces en aquest sentit podria ser aconseguir la instauració d'una norma general «persona ja en edat escolar o jove» = «llengua catalana», a fi de trencar la reproducció aconscient de l'hàbit de no parlar el català intergrupament. Cal fer conscient, en especial el sector catalanoparlant d'origen, que tots els infants de Catalunya s'escolaritzen principalment en català i que, per tant, estan capacitats per parlar-lo, i que fóra bo que els que no el tenen com a L1 el poguessin col·loquialitzar quotidianament.

De cara a poder aconseguir aquest canvi social, cal tenir molt clares les limitacions de les campanyes purament «publicitàries». Més que campanyes, hem de concebre els canvis com a processos graduals que cal anar produint i consolidant gradualment. Al costat, doncs, de campanyes que incitin a la reflexió i a la consciència del comportament lingüístic —que hi han de ser—, cal dur a terme simultàniament microactuacions específiques sobre els comportaments més pròxims als individus i en els àmbits més quotidians de la població infantil i juvenil, com és clarament, per exemple, l'espai escolar. Caldria disposar, per tant, d'estratègies de dinamització sociolingüística escolar que fessin possible que els infants es parlessin en català quan es coneguessin, o bé anessin fent possible l'adopció interpersonal d'aquesta llengua a mesura que n'anes- sin tenint la competència necessària.

En aquest sentit, un altre moment summament necessitat d'atenció sobre els hàbits i expectatives d'ús és el *canvi de centre o d'àmbit*, tant si és de la llar d'infants a una escola primària, com d'aquesta última a un institut de secundària, o bé d'aquest a la universitat o l'empresa. Aquests canvis de centre i/o de grup social són, de nou, moments de (re)instauració de normes lingüístiques interpersonals i, per tant, han de ser d'especial atenció per part de mestres i professors, que s'han de fer conscients dels llargs efectes de la negociació interindividual de la llengua, i, en especial, entre els

adolescents en el pas de primària a secundària i també de secundària al batxillerat. També en el món laboral, les empreses n'haurien de ser conscients i haurien d'acompanyar els joves que hi entren a treballar cap a l'ús habitual del català.

La modificació de l'hàbit lingüístic intergrup al ja instaurat

Paral·lelament a l'objectiu d'aturar noves instauracions d'usos desfavorables per al català en les relacions entre individus de distint origen lingüístic, cal actuar també sobre el canvi dels comportaments actuals que ja estan implantats i que, en molts casos, acostumen a afavorir més el castellà que no pas el català. Un element important de partida és que cal tenir molt en compte el caràcter rutinitzat i molt sovint inconscient i automatitzat del comportament lingüístic, cosa que fa que aquest no es pugui modificar sense passar necessàriament per la consciència i la reflexió.

Per canviar els comportaments ja instaurats en els adolescents i joves actuals, cal que el català sigui projectat clarament com a llengua habitual d'interrelació grupal, es provinguí d'on es provinguí. El Govern hauria de promoure un *programa nacional integrat* que, amb la participació sinèrgica de campanyes mediàtiques, debats a la premsa, ràdio i TV, documents audiovisuals i webs informatius a Internet, i, sobretot, discussions i accions als centres escolars i entitats socials, portés intel·ligentment a la consciència l'impuls del canvi dels hàbits lingüístics favorables encara a l'ús intergrup al del castellà. El que és clar és que cal anar més enllà de les campanyes clàssiques i debatre clarament el tema arreu, sense por, i amb un conjunt d'arguments rigorosos i universals.

L'optimització de les competències dels joves de llengua inicial no catalana (L1 no CT)

Ús i competències lingüístics no són elements que vagin pas separats, sinó que s'interinflueixen recíprocament. No arribarem mai a «saber parlar» una llengua si no és precisament parlant-la. I també, certament, no n'arribarem a tenir un domini fluid i col·loquial si no és usant-la en funcions quotidianes i entre les persones amb les quals més freqüentment ens relacionem. La manca de contextos apropiats de pràctica, en especial en aquells casos en què hi ha molta concentració de població d'origen no catalanoparlant, és un problema real en la Catalunya contemporània, que ha registrat desplaçaments importantíssims de persones arribades d'altres àrees lingüístiques. Això explica, en gran part, la inseguretat lingüística en l'ús del català per part de molts joves als quals no s'ha facilitat espais habituals de pràctica conversacional regular.

Des d'aquest punt de vista, cal modificar la visió bàsicament «escriptorista» o «literària» de la llengua que pugui tendir a tenir el professorat, per complementar-la amb una perspectiva més pragmàtica i social de la llengua, fonamental en la situació sociolingüística catalana actual. Cal, certament, veure que més que «llengües» el que hi

ha són «llenguars», és a dir, accions humanes conjuntes de comunicació, i no pas només objectes teòrics d'estudi.

En aquest context metropolità, en què el llindar de la bilingüització «espontània» per contacte social en molts llocs s'ha passat de totes totes, ha de ser fonamentalment l'organització educativa del país la que faciliti el desenvolupament adequat dels coneixements lingüístics comuns de la població que avui resideix a Catalunya. Per tant, és bàsic que els centres escolars es percebin i s'organitzin com a autèntics *centres de L2*, és a dir, d'ensenyament i/o aprofundiment de «llengua segona», ja que, en molts casos, la gran majoria dels alumnes no tenen pas el català com a llengua inicial. Això implica reforçar les metodologies més adequades per a aquest objectiu i, sobretot, un compromís clar dels mestres i professors per tal de poder assolir la bilingüització efectiva en català dels milers de nois i noies que no han adquirit aquest idioma en la família o en l'entorn social immediat. Els ensenyants —tots— han de ser conscients d'aquesta responsabilitat lingüística afegida, ja que, en molts casos, les escoles i els instituts seran els únics espais possibles de pràctica de l'oralitat conversacional del català. I el Govern, per tant, ha d'emprendre les actuacions necessàries, i amb els recursos que calgui, per afavorir aquest objectiu.

L'impuls de l'ús en el grup de L1 no CT

Aconseguida una competència oral i escrita adequada en català, però, no significa necessàriament que la persona —si és bilingüe o multilingüe— usi exclusivament aquesta llengua en les seves activitats socials. De fet, pot passar fins i tot que, tot i que la sàpiga suficientment, l'usi molt poc o mai. Cal, per tant, vetllar perquè els infants, els adolescents i els joves puguin trobar en els seus espais vitals àmbits i/o activitats que es duguin a terme preferentment en català, a fi que el puguin continuar desenvolupant i puguin arribar a sentir-s'hi còmodes i veure'l com a útil i normal. És per això que el Consell Social també proposa que el Govern promogui un gran *programa nacional de promoció de les activitats esportives i de lleure* en què el català sigui l'idioma troncal habitual, i d'aquesta manera es pugui ajudar els joves de L1 no catalana a identificar aquests àmbits —ja no purament escolars— com a apropiats, també, per a l'ús del seu bilingüisme en català.

El discurs sobre les polítiques lingüístiques

Una de les dificultats importants que cal vèncer per dur a bon port les accions governamentals en política lingüística és la manera com són interpretades per les poblacions, és a dir, els significats socials que s'hi adscriuen. Cal, per tant, explicar molt clarament el sentit de les actuacions lingüístiques a la societat per tal de desfer les incomprendiments lògiques que sovint poden sorgir. Les polítiques lingüístiques en els diferents àmbits no van adreçades òbviament a la persecució d'una llengua que és

l'idioma natiu de la meitat dels residents a Catalunya i la L2 usada àmpliament per la resta, sinó cap a l'organització d'un sistema que faci possible una distribució estable de funcions on el català en tingui unes de pròpies i precises que justifiquin el seu coneixement i li donin utilitat i, per tant, en facilitin la sostenibilitat en un context multilingüe.

El Consell Social creu, també, que el Govern ha d'introduir amb força en el discurs públic la *perspectiva europea*, que surti del marc purament espanyol, tot fent conèixer a la població, i especialment als joves, que el català no és cap llengua «minoritària» en el marc continental. La comparació amb altres comunitats semblants —com ara la sueca, la noruega, la danesa, la neerlandesa, etc.— ha d'actuar com a horitzó per a la catalana, ja que no hi ha cap justificació perquè el català no hagi de tenir, interiorment i exteriorment, el mateix que tenen aquestes altres col·lectivitats europees, encara que puguin tenir distintes formes d'estructuració política.

Igualment ha de ser emfasitzada la legítima funció del català com a *llengua comuna* de comunicació i de cohesió social entre els distints col·lectius residents avui a Catalunya, tot respectant adequadament els diferents idiomes d'origen, i afavorint la integració de tots els grups en un projecte nacional compartit. Clarament, la preeminència del català en els usos socials generals té plena justificació, si tenim en compte precisament la integració de Catalunya en el marc espanyol general, en què l'ús del castellà és pràcticament general i exclusiu en la comunicació pública. Es tracta, per tant, d'una organització compensatòria que cerca l'equitat funcional.

Per a això, el Govern també ha de fer atenció en el fet que els programes de ciències socials dels instituts de secundària incorporin les explicacions històriques i socials que calguin, per tal de vehicular un coneixement adequat de les causes que ens han dut a la situació actual i dels valors que han de presidir la convivència multilingüe a Catalunya. En aquest sentit, cal igualment evitar la identificació de la llengua catalana només amb determinades formes socioculturals i maneres de viure, ja que s'ha de veure, en tant que llengua comuna i compartida per tots, com a vehicle vàlid i plenament apte per a reflectir i expressar la diversitat cultural i d'orígens existent.

El món laboral

En tots els estudis sociolingüístics la llengua de la feina es mostra com un factor molt important, i ho és més encara a Catalunya si tenim en compte les desfavorables condicions demolingüístiques. Una de les accions cabdals si volem que el català tingui futur és també que la Generalitat impulsi amb claredat que el català sigui la *llengua laboral* més habitual a les empreses i organitzacions de Catalunya. Les migracions, que cerquen el millorament social i econòmic, tendiran sempre a ser sensibles a les condicions de la seva vida laboral.

Per exemple, el simple fet de normalitzar efectivament la retolació, els catàlegs, l'etiquetatge, l'atenció oral i escrita als clients, etc., com a àmbits de la comunicació amb el consumidor, ja representaria un avenç important que podria contribuir a fer

replantegar altres aspectes interns de l'actual política lingüística de les organitzacions. Això podria portar a un canvi substancial, tenint en compte que es crearia l'expectativa d'exigència als treballadors de bancs, botigues, bars, restaurants, discoteques, etc., de conèixer la llengua per accedir al lloc de feina, i en confirmaria la seva utilitat. Cal una acció resolta del Govern per tal de fer que els preceptes estatutaris i legals actuals siguin aplicats efectivament en els centres comercials i laborals, tot comptant igualment amb la responsabilitat social corporativa de les empreses.

Per a això, haurà d'establir comissions específiques que estudiïn i concretin les millors intervencions, amb diàleg constant —imprescindible per a l'èxit de la tasca— amb les organitzacions patronals i sindicals, així com també amb col·lectius d'immigrants. Els usos lingüístics laborals són doblement importants, ja que donen sentit i utilitat al coneixement del català i, a més, poden afaïçonar els usos lingüístics interpersonals que s'establiran entre els empleats i treballadors.

Els media i el consum ludicocultural

Una altra de les actuacions fonamentals ha de ser sobre els *mitjans de comunicació i el consum ludicocultural*, que tenen una influència creixent en els joves. Des d'aquesta perspectiva, dos semblen els objectius fonamentals que el Govern hauria de perseguir: 1) aconseguir servir prioritàriament en català els joves d'origen catalanoparlant en totes les seves activitats «institucionalitzades no oficials» (musicals, mediàtiques, de diversió, de relació personal mediada per Internet, d'informació, etc.) i aconseguir, així, que usin —en recepció i en expressió— el català en aquestes activitats, i 2) fer que tots aquests mitjans de tanta repercussió en la cultura juvenil puguin també atraure els joves de llengua inicial no catalana i puguin afavorir, així, el seu ús social del català. Com a usuaris privilegiats d'Internet i de tots els nous ginys de la comunicació que van apareixent, els joves reben indefectiblement les influències lingüístiques que se'n deriven. El català, tot i que potser no pot competir en pla d'igualtat amb les grans llengües mundials, no ha de renunciar a tenir-hi una presència important i, en tot cas, no ha de ser mai menor que l'assolida per altres comunitats lingüístiques europees de demografia semblant.

En aquest sentit, les autoritats catalanes haurien d'aconseguir augmentar la presència del català en l'oferta televisiva —que ara, amb els nous canals de TDT, ha quedat molt disminuïda en relació amb la del castellà— i que el màxim de continguts catalans es trobessin disponibles «a la carta» en la televisió IP per Internet. Igualment caldria trobar les solucions adequades per augmentar la presència de publicacions periòdiques en català en els quioscos, especialment adreçades al públic adolescent i juvenil. A més, caldria també corregir l'escandalosa poca presència del català en els diaris gratuïts metropolitans sufragats per la publicitat —molt sovint institucional— que es reparteixen quotidianament.

Pel que fa a *Internet*, el Govern ha de vetllar perquè el català hi tingui la presència adequada i la població catalana hi pugui trobar continguts i materials atractius, inte-

ressants i útils, que facin que no hagi d'anar a cercar-los necessàriament a webs en altres llengües. És molt important que es vigoritzi al màxim el domini .cat i que s'hi inclouin les comunitats internacionals de més acceptació (com ara YouTube, Facebook, etc.), que haurien de trobar-s'hi disponibles en català. Igualment, el Govern ha d'explorar la possibilitat que el català pogués ser inclòs en els videojocs de més èxit, com fa i ha de continuar fent perquè sigui inclòs en la telefonia mòbil i altres ginyes semblants.

També cal no ignorar la gran importància que els referents *musicals*, *cinematogràfics* i *audiovisuals* en general poden exercir sobre els joves, i, per tant, cal que el Govern ajudi i promogui la creació pròpia i el sorgiment de grups i productes en català potents i de qualitat. Pel que fa al cine que ve de fora, caldrà desenvolupar la Llei del cinema, ara ja aprovada, a fi de disposar d'una oferta àmplia de cine en català. Calen, en general, polítiques audaces i adequades per tal d'oferir entreteniment juvenil mediàtic i musical en català, que pugui ser acceptat pel conjunt dels joves, tinguin l'origen que tinguin.

6. CONCLUSIONS

El Govern ha d'aconseguir transmetre amb força a la població d'origen catalanoparlant el missatge que hi ha molts i molts joves que saben i voldrien parlar en català, però que no troben l'oportunitat perquè és ella mateixa qui no els deixa. La població ha de tenir clarament la percepció que el català és ja a hores d'ara parlat també per infants i joves de *tots* colors i orígens, a fi de trencar definitivament amb l'hàbit d'usar el castellà amb qualsevol persona que sigui categoritzada —erròniament— com a «no catalanoparlant».

Els *hàbits d'ús* intergrupals i socials, en general, han de ser *considerats, doncs, com a matèria urgent de reflexió i d'intervenció*. El Govern ha de dissenyar i dur a la pràctica coordinadament un gran pla de conscienciació de la població en general i, en especial, de *formació sociolingüística dels mestres i professors*, per tal que no ignorin el problema i sàpiguen desplegar les estratègies interpersonalmentals i de dinàmiques de grup pertinents.

Segons les condicions demolingüístiques, els centres escolars han de ser reconvertits clarament en institucions d'ensenyament de L2 (llengua segona), ja que és això el que el català serà per a la gran majoria dels alumnes d'aquestes zones. Cal revisar i adequar *les metodologies dites d'«immersió»* tenint sempre present, al llarg dels períodes d'escolarització, el fet de voler aconseguir no solament una alta competència oral i escrita en aquesta L2 dels alumnes d'origen lingüístic no català, sinó també *d'impulsar-ne al màxim el seu ús social habitual*. Cal que també els *centres de secundària facin possible que aquests es converteixin en espais clars de pràctica del català per als alumnes*, tot proposant a la població de L1 no catalana que prengui el català com a «llengua adoptada», assegurant-ne el seu ús, ja que el català també és *seu*.

Les polítiques lingüístiques *no poden ignorar el pla cognitivoemotiu* dels individus, ja que intervindrà de manera decisiva en la *legitimació de les accions públiques i dels mateixos comportaments dels individus*. Des del principi general que la política lingüística catalana *no va en contra de cap llengua*, el Govern ha de promoure la recuperació del màxim d'usos socials possibles per al català, i n'ha de fer la llengua habitual usada per defecte en les relacions individuals intergrupals i per les organitzacions socials, polítiques, econòmiques i culturals del país.

Cal ser conscients que els usos reservats principalment al català a Catalunya només poden fer, si de cas, de cert contrapès davant de l'abassegadora presència del castellà, i que són, doncs, absolutament necessaris des de l'òptica de la *sostenibilitat lingüística universal*, tot aplicant el principi de subsidiarietat lingüística que afavoreix les llengües locals pròpies davant de les d'ús més general i internacional.

Un dels elements fonamentals per a la percepció d'utilitat i funcionalitat del català és que es converteixi en la *llengua laboral més habitual*, tant per a les tasques pròpies de l'organització a què hom pertanyi com per a les relacions socials en general a dins de l'empresa o institució. La perspectiva del català com a llengua laboral pot tenir un impacte sociolingüístic molt important, ja que si la *competència lingüística és condició d'accés o mèrit públic molt preferent* per a un lloc de treball desitjat, tots els candidats que hi concorrin s'orientaran cap a l'adquisició d'aquesta competència, que arribaran a tenir molts dels que no obtenen la plaça. El fet, doncs, actua com a incentiu i dóna sentit al desenvolupament de les competències en català.

Igualment, el Govern, i tot i que la tasca pot no ser fàcil, ha de procurar incidir en tot l'àmbit ludicomediàtic juvenil, ja que és una generació plenament integrada en aquest univers tecnològic. Cal anticipació, imaginació i intel·ligència, i cooperació clara amb els distints sectors. Tant en aquest àmbit com en els altres, el que sí que es recomana és que el Govern tingui la visió suficient per *crear grups de treball específics encarregats de dissenyar les actuacions*, amb la participació, quan calgui, d'experts extragovernamentals i de representants directes dels àmbits afectats, a fi d'encertar al màxim en les actuacions i d'aprofitar totes les idees i energies disponibles en el país.

El futur és, doncs, obert. El punt de partida no és fàcil però tampoc no vol dir que no es puguin aconseguir canvis importants. Si hi ha intel·ligència i efectivitat en els poders públics i alhora fraternitat i comprensió entre les poblacions, el català pot anar avançant en les funcions que li corresponen legítimament a Catalunya, i, per tant, tenir un futur estable no pas diferent del d'altres comunitats lingüístiques de talla semblant. El que és important és auscultar bé els significats socials i els sentiments de les poblacions, i saber emprendre els discursos i les mesures adequats per fer evolucionar positivament la situació. Alhora, caldrà, també, saber plantejar i obtenir dels poders públics les configuracions juridicopolítiques més adequades que afavoreixin i no pas dificultin la consolidació del català com a llengua social comuna en una Catalunya d'orígens plurals.